

1.

Ο Κουέκου πεθαίνει ξυπόλητος μια Κυριακή πριν το ξημέρωμα οι παντόφλες του, δίπλα στην πόρτα του δωματίου, σαν σκυλιά. Για την ώρα όμως στέκεται στο κατώφλι, ανάμεσα στη σέρα και τον κήπο και σκέφτεται να πάει να τις πάρει ή να μην πάει. Δεν θα πάει. Στο δωμάτιο κοιμάται η δεύτερη γυναίκα του, η Άμα, με τα χείλη μισάνοιχτα, χαλαρά, το μέτωπο ελάχιστα ζαρωμένο, το μάγουλό της, ξανααμμένο, να αναζητά κάποιο δροσερό σημείο στο μαξιλάρι, κι ο Κουέκου δεν θέλει να την ξυπνήσει.

Και να προσπαθούσε, δεν θα τα κατάφερνε.

Η Άμα κοιμάται σαν κολοκάσι. Σαν ένα πράγμα χωρίς αισθήσεις. Κοιμάται σαν και τη μητέρα του, αποσυνδεδεμένη από τον κόσμο. Και το σπίτι να έρχονταν να τους ληστέψουν –Νιγηριανοί με σαγιονάρες, φέρνοντας σκουριασμένα τανκς του ρωσικού στρατού ίσαμε την πόρτα τους, αποφεύγοντας εντελώς κάθε είδους λεπτότητα, όπως έχουν αρχίσει πια να κάνουν στο Βικτόρια Άιλαντ (αυτό, τουλάχιστον, μαθαίνει από τους φίλους του: τους βασιλιάδες του αργού πετρελαίου και τους γελαδάρηδες που έχουν αποσυρθεί από την ενεργό δράση στο Λάγος και στα περίχωρα, εκείνη την παράξενη ράτσα Αφρικανών: τους πλούσιους και ατρόμητους)– η Άμα θα συνέχιζε να ροχαλίζει γλυκά, σαν μουσική ενορχήστρωση, με όνειρα όλο ζαχαρωτά και Τσαϊκόφσκι.

Κοιμάται σαν παιδί.

Ο Κουέκου όμως έχει μεταφέρει τη σκέψη αυτή από το υπνοδωμάτιο στη σέρα, στήνοντας ολόκληρο υπερθέαμα με την έγνοια του. Μια παράσταση για λογαριασμό του. Δίνει, ανέκαθεν έδινε, από τότε που έφυγε από το χωριό, αυτές τις υπαίθριες παραστάσεις για έναν. Ή για δύο: τον ίδιο και τον καμεραμάν του, εκείνον τον σιωπηλό κι αόρατο καμεραμάν που τον πλησίασε στα κρυφά εδώ και τόσες δεκαετίες, μέσα στο σκοτάδι πριν την αυγή, με τον ωκεανό πλάι του, και από τότε τον ακολουθεί κάθε μέρα παντού.

Και αθόρυβα κινηματογραφεί τη ζωή του. Ή: τη ζωή του Ανθρώπου Που Θέλει να Γίνει και Που Έφυγε για να Γίνει.

Η συγκεκριμένη σκηνή, σκηνή κρεβατοκάμαρας: Ο Σύζυγος που Νοιάζεται.

Που δεν βγάζει τσιμουδιά καθώς σηκώνεται από το κρεβάτι, παραμερίζοντας αθόρυβα τα σκεπάσματα, κατεβάζοντας πρώτα το ένα πόδι και μετά το άλλο, φροντίζοντας να μην ξυπνήσει την αξύπνητη γυναίκα του, να μη σηκωθεί υπερβολικά γρήγορα μήπως και τραντάξει το στρώμα, που διασχίζει πολύ σιγανά το δωμάτιο, κλείνοντας την πόρτα χωρίς να ακουστεί το παραμικρό. Και που συνεχίζει με τον ίδιο τρόπο και στο διάδρομο και βγαίνει από την πόρτα στην αυλή, όπου σίγουρα εκείνη δεν τον ακούει, κι ωστόσο πάλι περπατάει στα νύχια. Διασχίζει τον μικρό, θερμαινόμενο διάδρομο, από την Πτέρυγα του Δωματίου του Ζεύγους στην Πτέρυγα του Καθιστικού, όπου κοντοστέκεται για λίγο να καμαρώσει το σπίτι του.

Είναι μεγαλοφυής σύνθεση αυτό το μονόπατο συγκρότημα, σίγουρα όχι πρωτότυπο αλλά λειτουργικό και κομψά σχεδιασμένο: η απλή αυλή στο κέντρο, με μια πόρτα σε κάθε γωνία προς τις πτέρυγες του Καθιστικού, της Τραπεζαρίας, του Δωματίου του Ζεύγους και του Ξενώνα. Το είχε σκισάρει πάνω σε μια χαρτοπετσέτα, σε κάποια καφετέρια νοσοκομείου, το τρίτο έτος της μεταπτυχιακής του εκπαίδευσης, στα τριάντα ένα του. Στα σαράντα οκτώ του, αγόρασε το οικοπέδο από έναν Ναπολιτάνο ασθνή, έναν πλούσιο έμπορο γης με δεσμούς με τη Μαφία και διαβήτη τύπου 2, ο οποίος μετακόμισε στην Άκκρα επειδή, λέει, του θύμιζε τη Νάπολη της δεκαετίας του '50 (ο πλούτος κολλητά με την ανέχεια, ο καθαρός αέρας με τα λύματα, οι αηδιαστικά φτωχοί με τους ακόμα πιο αηδιαστικά πλούσιους, εκεί στην παραλία). Στα σαράντα εννιά του βρήκε έναν μαραγκό πρόθυμο να του το χτίσει, τον μοναδικό Γκανέζο που δεν δυστρόπησε επειδή το σπίτι θα είχε τρύπα. Ο μαραγκός ήταν εβδομήντα χρονών, με καταρράκτη και γραμμωμένους κοιλιακούς. Τελείωσε μέσα σε δύο χρόνια, δουλεύοντας άψογα και μόνος.

Στα πενήντα ένα μετακόμισε τα πράγματά του αλλά η ησυχία τού φάνηκε υπερβολική.

Στα πενήντα τρία του παντρεύτηκε για δεύτερη φορά.

Κομφιά σχεδιασμένο.

Τώρα ο Κουέκου στέκεται στο κέντρο του τετραγώνου, ανάμεσα στις πόρτες, εκεί όπου το σχέδιο είναι σαφές, όπου μπορεί να δει την όλη σύλληψη, και το ατενίζει έτσι όπως θα πρέπει να ατενίζει ο ζωγράφος τον πίνακα ή η μητέρα το νεογέννητο: με σύγχυση και δέος που αυτό το πράγμα, αφού απέκτησε ζωή εκεί, μέσα στο μυαλό ή το σώμα, κατάφερε εδώ να γεννηθεί, μια αυτόνομη ύπαρξη. Ελαφρά μπερδεμένος. Πώς βρέθηκε αυτό εδώ, από το μέσα του στο μπροστά του; (Ξέρει, φυσικά: με την κατάλληλη εφαρμογή των κατάλληλων εργαλείων· το ίδιο είναι και για τον ζωγράφο, για τη μητέρα, για τον ερασιτέχνη αρχιτέκτονα – παρ' όλα αυτά, παραμένει ένα θέαμα θαυμαστό.)

Το σπίτι του.

Το όμορφο, λειτουργικό, κομφύ του σπίτι, που εμφανίστηκε μπροστά του ολόκληρο, σε μια στιγμή, ένας ολόκληρος τρόπος ζωής, σαν γονιμοποιημένο ζυγωτό που ξεπηδάει ανεξήγητα μέσα από το σκοτάδι, με έναν ολόκληρο γενετικό κώδικα στη διάθεσή του. Μια ολόκληρη λογική. Τα τέσσερα τετράγωνα: ένας ύμνος στη συμμετρία, στις μέρες της εκπαίδευσής του, στο μιλιμετρέ χαρτί, στην πυξίδα, στο αέναο ταξίδι/αέναη επιστροφή, κ.λπ., κ.λπ., η γκριζα –όχι πράσινη– αυλή, η γυαλισμένη πέτρα, πλάκες σχιστόλιθου, επεξεργασμένο μπετόν, μια ανταπάντηση στους τροπικούς, στην πατρίδα: άρα, μια πατρίδα επινοημένη από την αρχή, με όλες τις γραμμές καθαρές και ευθείες, τίποτα πληθωρικό, ούτε μαλακό ούτε χλοερό. Σε μια στιγμή. Τα πάντα, εκεί. Και τώρα, εδώ. Δεκαετίες αργότερα, σε έναν δρόμο της Παλιάς Ανταβράκα, ένα ετοιμόρροπο προάστιο όλο επαύλεις αποικιακού στιλ, σοβαντισμένο γύψο, αδέσποτα σκυλιά. Είναι ό,τι πιο όμορφο έχει δημιουργήσει ποτέ του – *με εξαίρεση την Τάιο*, σκέφτεται ξαφνικά, σοκαριστική σκέψη. Και τότε η ίδια η Τάιο – με το μαύρο δάσος για βλεφαρίδες, τη σμιλεμένη πέτρα για ζυγωματικά και τα πολύτιμα πετράδια για μάτια, με τα ρόδινα χείλη της, ίδιο

χρώμα με το εσωτερικό των αχιβάδων, αδιανόητα όμορφη, ένα κορίτσι αδιανόητο- εμφανίζεται, θαρρείς, εκεί μπροστά του διακόπτοντας την παράσταση του Συζύγου που Νοιάζεται, κι έπειτα γίνεται ξανά καπνός. Είναι ό,τι πιο όμορφο έχει δημιουργήσει ποτέ του *μόνος του*, τροποποιεί το σχόλιο.

Έπειτα συνεχίζει στο μονοπάτι, μπαίνει από την πόρτα στην Πτέρυγα του Καθιστικού, διασχίζει την τραπεζαρία, τη σέρα, φτάνει στο κατώφλι.

Εκεί σταματά.

2.

Αργότερα, εκείνο το πρωί που το χιόνι έχει αρχίσει να πέφτει και ο άνδρας έχει πεθάνει πια και κάποιο σκυλί έχει μυρίσει το θάνατο, ο Όλου θα βγει χωρίς να βιάζεται ιδιαίτερα από το νοσοκομείο, θα κλείσει το BlackBerry του, θα αφήσει κάτω τον καφέ του και θα βάλει τα κλάματα. Δεν έχει ιδέα πώς ξημέρωσε στην Γκάνα η μέρα· τον χωρίζουν μίλια και ωκεανοί και χρονικές ζώνες (αλλά και άλλου είδους αποστάσεις που καλύπτονται πιο δύσκολα, όπως η απογοήτευση κι ο θυμός κι η απολιθωμένη θλίψη κι εκείνες οι ερωτήσεις που για πάρα πολύ καιρό ούτε τέθηκαν ούτε απαντήθηκαν και γενιές ολόκληρες σιωπής πατέρα και γιου, και ντροπής), καθώς βάζει γάλα σόγιας στον καφέ του σε κάποια καφετέρια νοσοκομείου, με μάτια θολά, άπνους, εδώ και όχι εκεί. Αλλά θα φανταστεί την εικόνα - τον πατέρα του, εκεί, νεκρό μέσα σε έναν κήπο, άρρηνη υγιής, πενήντα επτά ετών, σε εξαιρετική φόρμα, με τους μικρούς του στρογγυλούς δικεφάλους να φουσκώνουν το δέρμα των μπράτσων του, μια μικρή, στρογγυλή κοιλίτσα να φουσκώνει κάτω από το θώρακα του κορμού του, φανελάκι Fruit of the Loom κατάλευκο ή σκούρο καφέ, σε συνδυασμό με εκείνο το γελοίο φαρδύ παντελόνι τύπου MC Hammer που ο ίδιος απεχθάνεται αλλά ο Κουέκου λατρεύει - και όσο κι αν προσπαθεί (γιατρός είναι, ξέρει καλύτερα, και το σιχαί-

νεται όταν τον ρωτούν οι ασθενείς του «κι αν κάνεις λάθος;»), αδυνατεί να ξεφύγει από τη σκέψη.

Πως οι γιατροί έκαναν λάθος.

Πως αυτά τα πράγματα δεν «συμβαίνουν καμιά φορά».

Πως κάτι συνέβη εκεί πέρα.

Δεν υπήρχε περίπτωση γιατρός τόσο έμπειρος, πόσο μάλλον τόσο εξαιρετικός –και ό,τι κι αν λέτε, ο άνθρωπος αυτός ήταν καλός στη δουλειά του, ακόμα και οι πιο κακοπροαίρετοι το ομολογούσαν, «καλλιτέχνης του νυστεριού», γενικός χειρουργός απάραμιλλος, ο Γκανέζος Κάρσον¹ και πάει λέγοντας– να μην κατάλαβε κανένα από τα σημάδια ενός τόσο αργά εξελισσόμενου εμφράγματος. Κλασική θρόμβωση της στεφανιαίας. Ευκολάκι. Ήθελε γρήγορη αντίδραση. Και τότε θα υπήρχε χρόνος, μισή ώρα στη χειρότερη περίπτωση, απ’ ό,τι λέει η μαμά, τριάντα λεπτά για να δράσει, να «επιστρέψει στην εκπαίδευσή του», όπως θα έλεγε ο δρ Σότο, ο επιμελητής που συμπαθεί περισσότερο ο Όλου, ο Μεξικανός του προστάτης-άγιος: να διατρέξει τα συμπτώματα, να βγάλει τη διάγνωση, να σηκωθεί, να πάει μέσα, να ξυπνήσει τη γυναίκα του, και αν η γυναίκα του δεν οδηγούσε –το πιθανότερο– αφού δεν διαβάζει καν– να πήγαινε ο ίδιος με το αυτοκίνητο σε μέρος ασφαλές. Ακόμα και να φορέσει παντόφλες, που να πάρει.

Εκείνος όμως, δεν έκανε τίποτα. Ούτε διέτρεξε ούτε έβγαλε. Διέσχισε απλώς μια σέρα κι έπεσε στο χορτάρι, και άνευ προφανούς λόγου –ή για λόγους άγνωστους, που ο Όλου δεν μπορεί να μαντέψει, κι έτσι καταδικασμένος στην άγνοια, δεν μπορεί ούτε να συγχωρήσει– ο πατέρας του, ο Κουέκου Σάι, η Μεγάλη Ελπίδα της Γκάνας, το θαύμα των θαυμάτων, έμεινε εκεί, με τις πιτζάμες του, χωρίς να κάνει τίποτε απολύτως, ώσπου σηκώθηκε ο ήλιος άγριος, μάλλον ξεσηκώθηκε παρά σηκώθηκε δηλαδή, φέρνοντας το θάνατο στο θαμπό γκρίζο με το χρυσό σπαθί του, ενώ μέσα στο σπίτι η γυναίκα του άνοιξε τα μάτια, είδε τις παντόφλες στο κατώφλι και παραξενεμένη, βγήκε να τον βρει, και τον βρήκε νεκρό.

1. Ben Carson: Διάσημος Αфро-αμερικανός χειρουργός, γεννημένος το 1951, ο πρώτος που κατάφερε να διαχωρίσει σιαμαία δίδυμα ενωμένα από το κεφάλι.

Ένας εξαίρετος χειρουργός.

Από κοινό έμφραγμα.

Με σαράντα λεπτά κατά μέσο όρο μεταξύ της εκδήλωσης του εμφράγματος και του θανάτου, που σημαίνει ότι ακόμα κι αν τέτοια πράγματα «συμβαίνουν καμιά φορά», ότι δηλαδή υγιείς ανθρώπινες καρδιές «συμβαίνει καμιά φορά» να βουλώνουν, θέλοντας και μη, από το πουθενά, σαν κράμπα στους μύες, το θέμα του χρόνου παραμένει. Όλα αυτά τα ενδιάμεσα λεπτά. Μεταξύ της πρώτης σουβλιάς και της τελευταίας ανάσας. Εκείνα τα συγκεκριμένα λεπτά – η μεγάλη εμμονή του Όλου, κάτι που έβρισκε σ' όλη του τη ζωή συναρπαστικό, πρώτα ως αθλητής όταν ήταν παιδί, έπειτα ως γιατρός και ενήλικας.

Οι στιγμές που διαμορφώνουν το αποτέλεσμα.

Οι σιωπηλές στιγμές.

Τα θραύσματα σιωπής ανάμεσα στην πυροδότηση και τη δράση, όπου η πρόκληση της στιγμής αποτελεί το μοναδικό σημείο εστίασης του νου κι ο κόσμος ολόκληρος επιβραδύνει σαν να θέλει να δει τι θα συμβεί. Τότε που ο άνθρωπος δρα ή δεν δρα. Και που μετά είναι Πολύ Αργά. Δεν είναι το τέλος – τα λιγοστά εκείνα, απελπισμένα λεπτά κακοφωνίας πριν από το τελευταίο κουδούνι ή τον μακρόσυρτο βόμβο της ευθείας γραμμής– αλλά η προηγούμενη σιγή, η γέννηση της δράσης. Πάντα υπάρχει αυτή η γέννηση, ο Όλου το ξέρει, πάντα ανεξαιρέτως. Κάπως έτσι, δευτερόλεπτα αφού το πιστόλι εκπυρσοκροτήσει και ο δρομέας συνεχίζει ή έχει πεταχτεί πολύ νωρίς, ή όταν το θύμα του πυροβολισμού, νιώθοντας τη σφαίρα να διαπερνά το δέρμα του, φέρνει το χέρι στο τραύμα ή δεν το φέρνει, ο κόσμος σταματά. Το αν ο δρομέας θα νικήσει ή αν θα ζήσει ο ασθενής δεν εξαρτάται τόσο από το πώς πέρασε τη γραμμή όσο από το τι έκανε εκείνες τις προηγούμενες σιωπηλές στιγμές, κι ο Κουέκου δεν έκανε τίποτα, κι ο Όλου δεν ξέρει γιατί.

Πώς είναι δυνατόν να μην κατάλαβε ο πατέρας του τι του συνέβαινε, και πώς είναι δυνατόν, αν όντως το κατάλαβε, να έμεινε εκεί να πεθάνει; Όχι. Πρέπει κάτι να συνέβη που τον κατέβαλε, τον αποπροσανατόλισε, κάποιο έντονο συναίσθημα,

μια ψυχική αναστάτωση, ο Όλου δεν ξέρει τι. Εκείνο που ξέρει όμως είναι το εξής: άνδρες δραστήριοι, κάτω των εξήντα, χωρίς γνωστό ιστορικό παθήσεων, μεγαλωμένοι με ψάρια, που τρέχουν σχεδόν δέκα χιλιόμετρα τη μέρα και γαμούν τη νοστιμούλα ηλίθια του χωριού – και ό,τι κι αν λέτε, η νέα του σύζυγος δεν ήταν και νοσοκόμα· είναι μάταιο να αποδίδεις ευθύνες, αλλά ίσως και να υπήρχε ελπίδα, λίγες σωστές μαλάξεις, αρκεί εκείνη να είχε ξυπνήσει– δεν πεθαίνουν μέσα στον κήπο από καρδιακή ανακοπή.

Κάτι θα πρέπει να είχε ανακόψει και τον ίδιο.

3.

Δροσοσταλίδες στο χορτάρι.

Δροσοσταλίδες στο χορτάρι σαν διαμάντια απλόχερα σκορπισμένα από το πουγκί κάποιου φασματικού θεού που έτυχε να περνάει αλαφροπατώντας με χάρη και χαρά από τον κήπο του Κουέκου Σάι λίγες στιγμές πριν φανεί κι ο ίδιος ο Κουέκου. Τώρα όλος ο κήπος στραφταλίζει, κλείνει το μάτι και τιτιβίζει σαν τις μαθητριούλες που σταματάνε την κουβέντα κοκκινίζοντας καθώς πλησιάζουν οι αγαπημένοι τους: το στραφταλιστό δέντρο μάνγκο, ο βασιλιάς, αυτό το εύφορο πλάσμα στο κέντρο, με τα χοντρά καταπράσινα φύλλα και τα κατακίτρινα αυγά του· το στραφταλιστό σιντριβάνι, γεμάτο ραγίσματα πια και αγριόχορτα με λευκά άνθη, αλλά το άγαλμα είναι ακόμα εκεί, η «μητέρα διδύμων», *ίγια-ιμπέτζι*, δώρο κάποτε στην πρώην γυναίκα του τη Φολασαντέ, εγκαταλελειμμένο τώρα μέσα στο σιντριβάνι μαζί με τα λαξεμένα πέτρινα δίδυμα· τα στραφταλιστά λουλούδια που η Φολασαντέ ήξερε από την όψη τους με το αγγλικό τους όνομα, το λατινικό τους όνομα, ένα εκατομμύριο αποχρώσεις του ροζ· ο λαμπερός ουρανός με το απαλό γκρι του Νότου, χωρίς ήλιο, σύννεφα στραφταλιστά στις άκρες του.

Στραφταλιστός κήπος.

Στραφταλιστά υγρός.